

התורה בקרב בני ישראל

בס"ד גליון יב' פרשת ויחי ה'תשע"ט גליון מורחב לרגל סיום המאמרים במדור 'תמימי דרך' על תורה א'

גליון שבעי להניכי הישיבות בני התורה המקורבים לאורו של רבינו"ק מוהר"ן מברסלב זיע"א

הדרשני קרבנך

מאמר בפנימיות הפרשה, משרשי הדברים עד לעובדא ולמעשה

יחודא עילאה – ויחודא תתאה

[יחוד עליון ויחוד תחתון]

פרשת ויחי היא הסיום של חומש בראשית.

חומש בראשית – הוא היסוד של העולם, ובו מבוארים כל היסודות שעליהם מושגת העולם; תחילתו כבריאית העולם, ממשיך בעשרה דורות שמאדם ועד נח ומעשה דור המבול ודור הפלגה, אחר כך עשרה דורות שמנח ועד אברהם, ואז מתחיל להאריך הרבה בסיפור תולדותיהם ומעשיהם של האבות הקדושים אברהם יצחק יעקב, ומסיים באריכות בעניינו של יוסף הצדיק.

והפרשה הזאת פרשת ויחי – הוא הסיום של כל הסדר הזה, ולכן הוא גם התמצית והישורה התחוננה של חומש בראשית. בפרשה זו הוא סיום חייו של יעקב אבינו ויוסף הצדיק, וסיפור הפרידה של יעקב אבינו מהשבטים וברכתו להם, וכאן נמצא הסיום של חומש בראשית וההכנה לחומש שמות וכל ההמשך.

והנה יעקב אבינו כבר שבפרשה זו יכול להסתיים התורה, ויכול להיות מיד הגאולה השלימה ותיקון העולם, אך התברר לו שעדיין לא הגיע הזמן ועדיין אין זה סיומו של המעשה, אלא תחילתו, וכפי שיתבאר כל זה להלן בעז"ה, וכפי שנראה, ב'מסנא' הזאת טמון כל הכח שלנו להמשיך את הדרך הזאת, ולהחזיק מעמד בכל הגלויות וכל מה שעובר עלינו בכלל ובפרט עד הגאולה האמיתית והשלמה.

* * *

נראה תחילה את התמיהות שיש בפרשה זו:

א. פרשה זו סתומה – הפרשה היחידה בתורה שאין שום הפרש בינה לבין הפרשה הקודמת לה. ונהנה רש"י פירש משום שנסתמו עיניהם ולבם של ישראל, ומפני שביקש יעקב לגלות את הקץ ונסתמה ממנו. ולפי זה הוא מרמז על עניין של צער, אמנם בזה הקדוש מבואר שהוא מרמז על עניין של שמחה. האם יש סתירה ביניהם?

ב. זיחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה – פתיחה זו מיותר לכאורה, שהרי בא בעיקר לספר הסתלקותו של יעקב, ואם כן היה לו להזכיר מיד סיכום מניין שנות חייו, וממילא נדע שבמצרים היה שבע עשרה שנה.

ג. כל המעשה עם מנשה ואפרים הוא עניין נפלא, ומעין הרבה ביאור. א. מה מהותם של מנשה ואפרים ביחס לשאר השבטים. ב. מה היה המשא ומתן בין יעקב ליוסף האם הם ראויים לברכה. ג. מה היה הויכוח בין יעקב ליוסף את מי להקדים. ד. מדוע דווקא בהם יברכו כל ישראל ישימך אלוקים כאפרים וכמנשה? ולא בשאר השבטים. ה. מה עניינו של החלק המיוחד שהחליט לתת ליוסף, ומדוע.

ד. הסתלקותו של יעקב הוא פלא והפלא: א. מתחילה רצה לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה – האם מעה בזה שרצה לגלות? ואחר שלא עלתה בידו

– מה היה העצה שעשה? ב. מהו ההדגשה 'האמפו' והקבצו, והלשון 'בני יעקב' ובני ישראל? ג. האם רצה לברך את השבטים או להוכיחם.

ביאור הפשט

בפרשה זו, הלכו גם מפרשי הפשט [רש"י והרמב"ן] בדרך הדרש.

אמנם באור החיים הקדוש מבאר הדברים גם בדרך הפשט. ותוכן דבריו הוא: א. יעקב חי' שבע עשרה שנה, כי בכל השנים שקדמו לזה היה מסובב בצרות עם עשיו ולכן ועם מעשה דינה ויוסף, והיה לו חיים של צער, ורק בשנים אלו היה לו חיים של אושר ושמחה. ב. יוסף נחשב לא רק כ'בנו' של יעקב אלא כמו יעקב בעצמו, ועם ישראל נקראים 'בני יעקב ויוסף' (תהלים עז) ולכן הוא בעצמו אינו במספר השבטים, אלא שני בניו שנולדו לו, הם נחשבים כמו בניו של יעקב, ולכן הם נחשבים במספר השבטים. ג. מה ששאל יעקב 'מי אלה' לא מפני שלא ידע מי הם, אלא כדי לעורר את אהבתו ורחמיו עליהם. ד. בפסוקים אלו שקיבץ יעקב את בניו – לא פירש כלום, והוא פלא.

ביאור הדרש

רש"י והרמב"ן פירשו העניין בדרך דרש. א. פרשה זו מרמזת על הגלות, ולכן פרשה זו סתומה משום שהגלות סותמת לבם ועיניהם של ישראל (רש"י), ובפרשה זו מרמזו כיצד התחיל גלות אדם וכיצד יהיה הגאולה (רמב"ן). ב. כששאל 'מי אלה' היה מפני שראה שאינם ראויים לברכה, וביקש יוסף רחמים וברכם. ג. כשהקדים את אפרים למנשה היה נחשב לנבואה והיה אסור לשנות (רמב"ן). ד. כשקיבצם ביקש לגלות להם מה יהיה בימות המשיח ונסתלקה שכינה, ולכן התחיל לדבר עמהם דברים אחרים, ובתחילה הוכיח את חלקם, וברך את האחרים, ולכסוף בך את כולם.

ביאור הפנימיות

בזהר הקדוש מבואר ששבע עשרה השנים הללו היו השנים הטובות ביותר, ודווקא לכן פרשה זו סתומה להורות שהשנים הללו היו כולם טובות בלי שום הפסק של צער וצרה. והוא פלא, כי הרי דווקא בשנים הללו היה במצרים, והם היו תחילת הגלות ואיך ייתכן שדווקא הם היו הטובות ביותר.

אלא שבפנימיות העניין היה כאן מהפכה בכל התפיסה של משמעות 'החיים', וההידודש הזה מתגלה בפסוק זה זיחי יעקב בארץ מצרים, ועוד יותר בסיפור הסתלקותו של יעקב, כשרצה לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה, ועניין זה מבואר בליקוטי הלכות.

* * *

וביאור העניין הוא כך:

יעקב אבינו ביקש כל ימיו 'לישב בשלוח' (כדברי רש"י בפרשת וישב), והיינו שהיה סבור שהחיים האמיתיים הם במצב של שלוח ומנוחה, בלי נסיונות ובלי הפרעות ובלבולים. וממילא כל השנים שהיה לו נסיונות עם עשיו ולכן ועם מעשה דינה – היה נחשב אצלו למצב של 'ביעבד'.

ייחודא עילאה – הוא כאשר מתגלה מציאות ה' בגלוי ובפירושו, שמכירים אותו באצבע בלי שום הסתרה, שאז אפשר לומר בקול רם 'ה' אלוקינו ה' אחד' ואין עוד מלבדו. ייחודא תתאה – הוא במצב של הסתרה והושך שאי אפשר לראות ולגלות ולהכיר במציאות ה', אלא רק מאמינים שבכל זאת הוא נמצא ולבסוף יתגלה מלכותו.

והיינו שנתגלה ליעקב אבינו, שאמנם מצד ייחודא עילאה כבר הגיע זמן תיקון העולם, אבל עדיין אין זה התיקון השלם והאמיתי, כי התיקון האמיתי הוא רק כאשר יתגלה ייחודא תתאה, שימליכו את השם יתברך מתוך החושך וההסתרה, דהיינו מתוך גלות מצרים של מ"ט שערי טומאה, ומתוך כל הגלויות האחרות, כפרט הגלות האחרונה ועקבתא דמשיחא שהוא המישים שערי טומאה, ועל ידי זה יתקנו גם את כל המקומות החשוכים והרחוקים והאפלים והנידחים, שכולם יתחפכו להיות כלים לגילוי ה', ובשביל זה עוד לא הגיע זמן הגאולה.

* * *

ומאחר שכך, התחיל לדבר עמהם דברים אחרים, דהיינו שהתחיל להכין אותם למהלך זה של ייחודא תתאה. ולכן בתחילה אמר 'האספו' ואחר כך אמר 'הקבצו'. 'אסיפה' הוא ממקום קרוב, ו'קבוצה' הוא ממקומות מפורזים ורחוקים. בתחילה סבר שיש כאן כבר כל כוחות הקדושה ורק צריך להתאסף ולהתחבר יחד, ובהמשך הכין שצריכים לקבץ כוחות הקדושה מכל המקומות המפורזים.

והתחיל לדבר לכל אחד מהשבטים, כי מעתה יהיה י"ב דרכים של קדושה, שכל אחד יהיה שונה מהכבר, וכל אחד צריך להכיר מה החלק השייך לו ולילך לפי דרכו. ויחד עם זה צריכים 'להתקבץ' יחד, דהיינו לאחוז עצמם כולם יחד, ולקבל עצות זה מזה.

ולבסוף כלל כולם כאחד (כדברי רש"י), כי בסוף הגלות לא ידע כל אחד מאיזה שבט הוא, כי הנשמות של הדור האחרון – כל אחד כלול מכמה וכמה חלקי נשמות, ויכול להיות בכל אחד חלקים מכל הי"ב שבטים, וזה הטעם שכל אחד יש לו נסיונות של כל העולם, והטעם שבכל יום ובכל רגע מרגיש אדם אחר לגמרי, וכאן צריך את הכח של כללות כל הי"ב שבטים, שמזה יהיה שלימות הייחודא תתאה.

וזה הסיוע של חומש בראשית – כי העולם נברא בשביל פרשת ויחי, כלומר לא רק בשביל ייחודא עילאה אלא גם ובעיקר בשביל ייחודא תתאה, ומכאן יוצאים לדרך זו, עם חומש שמות שמספר על הירידה לגלות מצרים וכל ההמשך של הדור דעה, וכל הדורות עד היום הזה, כשעל ידי כולם יחד יתמלא התכלית של העולם.

חזק חזק ונתחזק

ואמנם יעקב אבינו לא התבלבל מכך, וקיבל הכל באהבה ועבד את השם יתברך גם מתוך המצב הזה, והוא זה שתיקן תפילת ערבית, אבל עדיין היה סבור שאין זה המצב שצריך להיות 'לכתחילה', אלא שבדיעבד מאחר שהוא כך – צריך לקבל זאת באהבה, אך המשיך לצפות למצב של שלום.

והקב"ה רימו לו בכך ש'קפץ' עליו רוגזו של יוסף שאין הדבר כן, ואין כאן המקום לישיב בשלום אלא לעתיד לבוא, אך עדיין לא ירד יעקב לסוף העניין, וכאשר הגיע לפרעה ושאל אותו 'כמה ימי שני הויד' ענה לו 'מעט ורעים היו ימי שני היי', ולא אמר זאת בטרוניה ח"ו, אלא מתוך מחשבה שכל השנים הללו עדיין אינם נקראים בשם 'חיים', כי היו כולם מצב של נסיונות והתמודדות. ומובא בדברי הו"ל שנענש על כך.

ואז הבין את האמת, שבאמת המצב של הנסיונות אינו מצב של 'בדיעבד', ובכלל אין המושג 'חיים' תלוי בשום מצב ותנאי, אלא רק באיזה אופן שהאדם מקבלו; אם מקבלו כראוי ועובד בו את השם יתברך – זהו החיים ה'לכתחילה' ביותר, ואם לאו – לאו. ובאותו רגע התחיל 'להיות', ולכן שבע עשרה השנים הללו – הם אלו שנקראו בשם 'חיים', אף שהיה כמצרים, כי את החיים הללו ראה יעקב אבינו כ'חיים'.

* * *

ועניין זה התגלה בעת הסתלקותו.

יעקב אבינו רצה לגלות את הקץ. ובוודאי אין עניינו שרצה לגלות 'מתי' יהיה הקץ, כי אין בזה שום תועלת, רק להיפך, שהרי כל כוחנו לעמוד בגלותנו הוא רק מחמת התקווה שהיום בן דוד בא, ואילו היו יודעים מתחילה שצריך להמתין כל כך, היו נופלים בדעתם מבלי תקומה, ולכן 'תפח רוחם של מחשבי קצין', כי מייאשים את העם מן הגאולה – הן אלו שקודם אותו 'הקץ' שרואים שצריך להמתין הרבה, והן אלו שאחר אותו 'הקץ' שסוברים שאבד סכרם ויכעין שהיה בזמן מרדכי, שהיה להם קץ של שבועים שנה, וסברו במעות שכבר עבר ונתייאשו מן הגאולה, ולכן היה כל הנפילה והגזירה.

אלא יעקב אבינו רצה 'לגלות' את הקץ, היינו להביאו תיכף ומיד ממש. כי סבר שזהו הזמן המובחר לתיקון העולם, אחר שאברהם אבינו התחיל לגלות האמת ועדיין היה לו פסולת שהוא ישמעאל, וכן יצחק היה לו פסולת שהוא עשיו, ויעקב הייתה מיטתו שלמה, וסבר שהגיע זמן הגאולה ותיקון השלם. וכשנסתלקה שכניה, אמר שמוא יש פסול בזרע, ענו כולם ואמרו 'שמע ישראל, ה' אלוקינו ה' אחד', כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד. ענה יעקב ואמר 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'. ועבר לדבר דברים אחרים.

וביאור העניין, שיש ייחודא עילאה' (ייחוד עליון) שנקרא 'שמע ישראל', ויש ייחודא תתאה' (ייחוד תחתון) שנקרא 'ברוך שם', שאותו אנו אומרים בלחש.

השיעורים הקבועים לשבת ויחי ולפרשת שמות						
יום	חודש טבת	הדף היומי מסכת חולין	משנה ברורה עמוד היומי 'דרשו'	ליקוטי מוהר"ן ח"א	ליקוטי הלכות ח"ה	העמוד היומי בזה"ק זוהר חדש
ז	יד	כה	חזרה	קכב.	רמה	מח:
א	טו	כו	שמ, ה-ז	קכב:	רמו	מט.
ב	טז	כז	שמ, ח-יב	קכג.	רמז	מס:
ג	יז	כח	שמ, יג	קכד:	רמח	נ.
ד	יח	כט	שמ, יד	קכד.	רמט	נ:
ה	יט	ל	שמא	קכד:	רנ	נא.
ו	כ	לא	חזרה	קכה.	רנא	נא:

התורה הנלמדת בחבורת 'תמימי דרך' העולמית: ליקוטי מוהר"ן, חלק ראשון, תורה ב.

מאמר אחרון על התורה הנלמדת: ליקוטי מוהר"ן, חלק א' תורה א'

על הפרשה ו' פנינים על פרשת השבוע

אפרים ומנשה

קרבות

עבודת היום ו' פנינים על סדר סדר היום והתפילה

ואחר כך אומרים קרבנות, והנה בכללות אמירת הקרבנות וכפרט איזהו מקומן וברייתא דר' ישמעאל, הוא כדי לעסוק בתורה, שכל אחד יעסוק בכל יום במקרא משנה וגמ' וכמבואר בשו"ע ו"א"ח סי' נ"א, ועפ"י דברי רבינו"ל יתבאר היטב שזהו בחינת התורה שעוסקים קודם התפילה כדי שעל ידה יתקבלו התפילות, כי ע"י התורה נתקבלין התפילות וכמבואר בפנים.

אמנם בוודאי יש עניין מיוחד במה שאומרים דווקא פרשת הקרבנות, כי עיקר עניין הקרבנות הוא לקחת דבר גשמי ורחוק מהשי"ת, בחי' בהמה, ולהעלותו לקרבן להשי"ת, שבוה מתגלה בצורה מאוד ברורה וחזקה איך שבכל דבר בעולם יש שכל ופנימיות נפלא, עד שאפילו בהמה שהיא תכלית הגשמיים, יכולה לעלות לקרבן להשי"ת, וממילא מובן מזה שגם כל דבר בעולם יכול להיות מזה נחת רוח להשי"ת, כי יש בו שכל ופנימיות נפלא.

פרשת התמיד וקטורת

ובפרשות עניין התמיד והקטורת הוא בחי' הח' והנ', כי התמיד הוא בחי' הארת המוחין שהוא בחי' הארת הח', והקטורת הוא בחי' בירורים במקום החושך שזה בחי' הנ', וכמו שמאריך בזה מוהר"ן"ת בהל' חלוקת שותפין ה"ה ומבאר שם שבאמת קטורת עדיף מתמיד וע"כ היא בפנים כהיכל והתמיד הוא בחצר, אלא שאין שייך להתחיל עם הכיוריים במקום החושך וע"כ מתחילה נותנים לאדם הארה שזה בחי' התמיד, יעו"ש באריכות, ועכ"פ מתבאר בזה שהתמיד והקטורת הוא בחי' הח' והנ'.

איזהו מקומן

וגם עניין המשניות של איזהו מקומן, יש לבאר שהוא מרמז לכללות דרכי השכל שיש בכל דבר, שזהו כל סוגי הקרבנות, כי כל אחד מהקרבנות מרמז ומלמד דרך של שכל להתקרב להשי"ת, כי באמת יש הרבה דרכי שכל, יש דברים שיכול האדם לבוא מהם לידי הודאה להשי"ת, שזהו בחי' קרבן תודה, יש דברים שיכול האדם להתעורר מזה לתשובה ולתיקון החטאים, שזה בחי' קרבן חטאת ואשם, יש בחי' של התעוררות לביטול להשי"ת שזה בחי' קרבן עולה, ויש בחי' של שכל למצוא את השי"ת כאן ולהתדבק בו יתברך בכל דבר שזה בחי' שלמים, וכמו"כ יש בחינת ככור מעשר ופסח, וכן פרים ושעירים הנשרפים ושאר כל הקרבנות, שבוודאי כל קרבן הוא בחי' שכל מיוחד להתקרב להשי"ת עי"ז, וע"כ אומרים דווקא המשנה של איזהו מקומן שמרמז לבחינה זו של כללות פרטי דרכי השכל שבכל דבר.

ברייתא דרבי ישמעאל

וכמו כן ברייתא דר' ישמעאל הוא בחי' י"ג מידות שהתורה נדרשת בהם, שהוא בחינת עניין זה למצוא בכל מקום הדרך והשכל המיוחד לו, שזה בחי' המידה שיש בכל פעם לדרוש את התורה באופן כזה וכמו"כ יש גם בפנימיות התורה וכמבואר בהדיא בליקויה' הל' תפילין ו"ח"ז אות לד, וכן מובן בליקו"מ סי' כז, והיינו שבכל פעם צריך למצוא השכל המיוחד בדבר זה איך להתקרב להשי"ת במצב זה ובעניין זה, שכל זה הוא בחי' י"ג מידות שהתורה נדרשת בהם, שעניינו למצוא תמיד את הדרך הנכונה ללמוד את התורה ולהכין עניינה למעשה, ועל כן עוסקים בברייתא דר' ישמעאל קודם התפילה שזה בחי' התורה הו' שמלמדת את דרכי ההסתכלות בשכל של כל דבר.

פסקי דומרה

בליקוטי הלכות והלכות תהומין הלכה ו' אות יזו פירש עניין מנשה ואפרים וז"ל שם ויעל בן קרא שם בניו מנשה ואפרים על שם זה שאפילו במקומות הרחוקים מאד יכולים למצוא את ה' יתברך על ידי כל הנ"ל. וזהו בחינת מנשה שנקרא על שם, כי נשני ה' את כל עמלי וכו'. שאפילו הנשיון והשכחה הכל מוח' וכו' כי יודע שהנשיון והשכחה גם בן מוח' יתברך ועל ידי זה יוכל להשתדל ולהפש את ה' יתברך גם משם כנ"ל. וזהו בחינת וכו'. ואפרים נקרא על שם כי הפרני אלקים בארץ עניי, שגם בארץ עניי אני יכול למצוא טוב' וכו', יעו"ש על פי דרכו.

וכעין זה יתפרש כמין הומר עפ"י התורה הו', שמבואר שיוסף מגלה את השכל שבכל דבר, אפילו במקום אופל וחושך, וזהו בחי' מנשה ואפרים, שהוא בחי' מה שאפשר למצוא את השי"ת גם בכל עמלי ובארץ עניי וכנ"ל.

והנה כל בחינה כלולה מכל הבחינות, וע"כ אע"פ שיוסף בכללות הוא בחי' הארת הדעת והשכל במקום החושך, אבל בפרטות יש בוה בחי' מנשה וכו' אפרים, מנשה הוא בחי' השגת הדעת של בחי' ה' ואפרים הוא בחי' ההשגה במקום החושך ממש, "בארץ עניי", וזה מה שיעקב אבינו אמר שאף שמנשה יגדל גם כן, אבל אחיו הקטן יגדל ממנו, כי העיקר הוא בחי' הקטנות, כן מבואר בדברי מוהר"ן"ת והל' שותפים בקרקע ה"ה אות ח', ונעתיק לשונו בזה ואע"פ שדבריו הם על בחי' בן ותלמיד המבוארים בליקו"מ תניינא סי' ז', מ"מ הדבר למד מעניינו לפרש כן ג"כ על פי התורה הזו.

וז"ל שם ויעל בן יצאו מיוסף מנשה ואפרים, שהם בחינת כלליות הדעת הנ"ל, שהוא בחינת הדעת של בחינת בן ותלמיד, כי מנשה זה בחינת השגת הדעת הבן שהוא בחינת מה המית מה פשפשות, בחינת איה מקום כבודו וכו', שזהו בחינת מנשה, בחינת כי נשני ה' את כל עמלי ואת כל בית אבי, הינו בחינת איה הנ"ל, בחינת מה המית וכו', כמו שכתוב בזה: בתר דהקא ופשפש וכו' אהווין לה: מה המית? מה פשפשת? כי עדין אין יודעין קלל שזהו בחינת כי נשני ה' וכו', כי עדין אינו יודע קלל כאלו הכל נשפה מפניו וכו' שראינו זאת בקל פעם מרבנו הנז"ר זכר צדיק וקדוש לברכה שבכל פעם אמר שאינו יודע קלל וכו' שפרמוז זאת בהתפארות של העור שאמר שזוכר כל אלו הפעשיות ואינו זוכר קלל, עין שם היטב והבן. ואפרים זה בחינת השגת התלמיד, שהוא בחינת מלא כל הארץ כבודו, שאפילו בשאול תהיתיות, ואפילו בעצם ענינו ודחקנו בנפש ונפשו וממון גם שם נמצא ה' יתברך ועוזר לנו בכל עת וזה בחינת אפרים, בחינת כי הפרני אלקים בארץ עניי שאפילו בעניי ופרורתי העצום גם שם הפרני ה' ומקרב אותי ומרחם עלי בכל עת כי מלא כל הארץ כבודו, וטובו ונדלו ורחמו לא בליים לעולם:

ועל פי זה יש להכין איזה רמז קצת בענין הפלפול והשנוי דעות שהיו בין יעקב ואבינו, עליו השלום, ובין יוסף אם להקדים את מנשה לאפרים או את אפרים למנשה, כמבאר בפרשה, כי יוסף רצה להקדים את מנשה, כי הוא הבכור, כי הוא בבחינת השגת הבן הנ"ל, שזה עקר ההשגה, בחינת השגת הרב, כמו שמבאר שם שזאת ההשגה גבה יותר, אבל יעקב מאן בזה ואמר: וידעתי בני ידעתי גם הוא יהיה לעם וכו'. ואולם אהיו הקמן יגדל מפניו וכו'. כי אף על פי כן עקר שעשועיו יתברך ועקר קיום העולם הוא על ידי בחינת השגת התלמיד שהוא בחינת מלא כל הארץ כבודו, שמודיע ומגלה אלקותו יתברך לכל שוכני עפר המנחים למטה מאד וכו', כמו שמבאר בהתורה הנ"ל. שזה עקר שעשועיו יתברך, כי יש לה' יתברך מלאכים ושרפים וכו'. ועל בן העקר הוא מה שמאירין בדרך מטה המוכים מאד בבחינת ואבית תהלה מגושי עפר וכו'. ועל בן הקדים יעקב את אפרים לפני מנשה, כי זאת ההשגה של בחינת אפרים להאיר בדרך מטה בחינת מלא, זה יקר יותר כנ"ל.

ואחר כך מתחילים פסוקי דומרא שכולו עוסק בגדולת הבורא שיש בכל פרט בפרטי הבריאה, ומגדלת ומעלת ישראל, שכל זה הוא בחי' השכל והפנימיות שבכל דבר, והחן והחשיבות האמיתי שהוא רק של ישראל.

הודו

ומתחילים 'הודו לד' קראו בשמו, הודיעו בעמים עלילותיו', כי גם בבחי' עמים, שהוא בחי' הסתרה על כבוד השי"ת, גם שם הכל הוא בחינת 'עלילותיו', כי הכל הוא רק אלקות, ויש בכל דבר שכל ופנימיות נפלא, וע"כ 'הודו לד' קראו בשמו', כי בכל דבר יכולים לראות חסדי השי"ת ולהודות לו, וכן בכל מקום אפשר להתפלל ולבקש מהשי"ת, כי השי"ת נמצא עם האדם בכל מקום ובכל זמן, כי בכל דבר יש שכל ופנימיות, וע"כ 'שירו לו זמרו לו, שיהו בכל נפלאותיו', כי צריך לדבר הרבה בעניין זה של נפלאות ד' שבכל דבר, וממילא 'התהללו בשם קדשו ישמה לב מבקשי ד'', כי עי"ז מעלים החן והחשיבות ויודעים שעיקר החן והחשיבות שייך לישראל וממילא יש לנו להתהלל במה שהשי"ת נקרא עלינו, ולשמוח מוד במה שאנו מבקשי ד'.

וממשיכים 'דרשו ד' ועוזו בקשו פניו תמיד, כי זה עיקר העבודה, לדרוש ולחפש פני ד', שהוא בחינת השכל והפנימיות שבכל דבר, וצריך לבקשו ולחפשו בכל מקום ובכל זמן, כי בכל מקום יש שכל ואפר להתקרב להשי"ת דייקא משם, וזהו זכרו נפלאותיו וכו' וזע ישראל עבדו', כי דייקא ישראל יש להם את הכה לזה ועל כן הם עיקר החן והחשיבות.

וכן כל המשך הפסוקים הכל סובב והולך על עניין זה של גדולת ומעלת ישראל ועוצם אהבת השי"ת להם, וגדולת הבורא יתברך אפילו בין הגויים, שהוא בחי' מקום אופל והושך, כי גם שם יש שכל ופנימיות וגם שם מתגלה אלקותו יתברך, ולעיתיד לבוא יהיה התגלות נפלא של עניין זה ועל כן אז ישמחו השמים ותגל הארץ ויאמרו בגוים ד' מלך, ירעם הים ומלואו וכו' אז ירננו עצי היער' וכו' כי אז יתגלה בשלימות עניין זה, ועד"ז סובבים והולכים כל המשך הפסוקים, ומבקשים על התגלות זו שתהיה במהרה, עד שמסיימים 'אשרי העם שככה לו אשרי העם שד' אלקיו, וכו' יגל לבי בישועתך וכו' כי גמל עלי, כי אנו יודעים שכל הבריאה היא רק חסדים כי אין עוד שום דבר חוץ מאלקותו יתברך וממילא הכל חסדים ומכות.

מזמור שיר הנוכת הבית

אחר כך אומרים מזמור שיר הנוכת הבית שהוא הודאה מיוחדת על מה שניצלנו מהקליפות כמבואר באריו"ל ומובא בדברי מוהרנ"ת, והיינו כי היצר הרע רוצה לעשות את האדם משוגע ממש ולהכניע את החן והחשיבות שלו, עד שמפתחו שלא להאמין בפנימיות השכל של כל דבר, ועי"ז אנו מודים ומשבחים בפרטות זוכינו להינצל מזה 'ארומומך ד' כי דליתני ולא שמחת אויבי לי וכו', העלית מן שאול נפשי, חיתני מירדי בור', כי כשאדם לא מאמין בפנימיות השכל והוא בבחי' עשו שינו הפיץ בתבונה, הרי הוא בשאול ממש, כי עי"ז אינו יודע מהחשיבותו וכוחו עד שנופל בסוף לעוונות ושגעונות ממש, וע"כ אנו מודים להשי"ת שניצלנו מזה, 'כי רגע באפו, חיים ברצונו, בערב ילון בני ולבוקר רינה', כי בתחילה אינו מאיר השכל כ"כ ואדרבא האדם נמצא בבחי' חושך, אבל עי"ז שהאדם אינו מתייאש והוא עכ"פ מאמין שיש שכל ופנימיות גם במקומו, וגם משם דייקא אפשר להתקרב להשי"ת, עי"ז זוכה לבחי' ולבוקר רינה, וזוכה לבחי' חיים ברצונו, כי זוכה לור הח' שהוא בחי' חיות מבואר בפנים, ואמנם באמת בעת החושך הוא נסיון קשה מאוד והאדם כסכנה גדולה, ועי"ז מתפללים מיד 'ואני אמרתי בשלוי כל אמוט וכו' הסתרת פניך הייתי נבהל, אליך ד' אקרא ואל ד' אתהנן, מה בצע בדמי וכו', למען יזמך כבוד ולא ידום ד' אלקי לעולם אודך', שנזכה תמיד להודות לד' ולראות חסדיו עי"ז שנדע את החן והחשיבות האמיתי ושהשי"ת נמצא בכל דבר ובכל מקום.

המשך פסוקי דומרא

וכן כל המשך הפסוקי דומרא הכל סובב והולך על עניין זה של גדולת הבורא, וגדולת ישראל, שכל זה הוא בחי' החן והחשיבות האמיתית, וכמו שמאריכים

בברוך שאמר על גדולת הבורא יתברך ושהוא מהולל בפה עמו, כי הם עיקר החן והחשיבות, וכן אה"כ בכל הפסוקים והמזמורים, הריעו לד' כל הארץ וכו', ממזרה שמש עד מבואו מהולל שם ד' וכו', כי יעקב בחר לו קה ישראל לסגולתו וכו', אשרי העם שככה לו וכו', גדול ד' ומהולל מאוד וכו' מלכותך מלכות כל עולמים, כי בכל מקום יש שכל ופנימיות נפלא, אשרי שאל יעקב בעזרו וכו' עושה שמים וארץ את הים ואת כל אשר בם וכו', גדול אדוננו ורב כח לתבונתו אין מספר וכו', הללוהו שמש וירח וכו' יהללו את שם ד' כי הוא צוה ונבראו, וכו' כי נשגב שמו לבדו הודו על ארץ ושמים, וירם קרן לעמו וכו', ישמה ישראל בעושי וכו' כי רוצה ד' בעמו וכו' הללוהו בגבורותיו הללוהו כרוב גדולו, עושה נפלאות לבדו וכו', לך ד' הגדולה והגבורה וכו' אתה עשית את השמים וכל צבאם וכו' ותעש לך ש כהיום הזה, וכן כל הפסוקים כולם סובבים והולכים על עניין זה [ואם באנו להעתיק הכל, נעתיק כל הפסוקים, ע"כ העתקנו דוגמאות קטנות].

ואחר כך אומרים שירת הים, שאז נתגלה לעין כל גדולת הבורא יתברך ועוצם אהבתו לישראל, שע"ז סובב והולך כל שירת הים, אשריה לד' כי גאה גאה וכו', מי כמוכה באלים ד' וכו', נחית בהסדך עם זו גאלת וכו'.

קריאת שמע וברכותיה

אחר כך ממשיכים בברכת יוצר אור, ששם כולו סובב והולך על עניין זה וכמו שאומרים 'מה רבו מעשיך ד' כולם בחכמה עשית מלאה הארץ קנייניך', כי בכל דבר יש חכמה נפלה ורזין עילאין, וזהו ג"כ עניין שירת המלאכים שמזכירים בברכה זו כי הם משיגים הפנימיות והשכל בכל דבר [באיזה דרגא] וע"כ הם רועשים מגדולת הבורא יתברך, ובתחילת הברכה אומרים יוצר אור ובורא הושך, כי עיקר השגת האור הוא דייקא עי"ז בריאת החושך, כי א"א לזכות להשגת השכל שהוא בחי' ח', רק עי"ז החושך שהוא בחי' הני' וכמבואר בפנים.

ואחר כך מבקשים באהבה רבה שנזכה להבין ולהשכיל, היינו שנזכה להשגת הדעת והשכל שבכל דבר, וזה עי"ז שנזכה ללמוד וללמד, כי עי"ז התורה זוכים להשגת השכל, וזהו למען לא נבוש וכו' כי אם אין עוסקים בתורה אזי היצר הרע עושה את האדם משוגע ממש, ואז הוא בבחי' כסיל שאינו מאמין בתבונה, וע"כ מבקשים שנזכה להשגת הדעת והשכל כדי שלא נבוש ולא ניכלם [וייש לפרש עוד עפ"י דברי הגר"א באבן שלמה שבתחילה מבקשים על לימוד התורה שבנגלה, ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים וכו', ואה"כ והאר עינינו בתורתך הוא על פנימיות התורה שע"י"ז ודבק לבנו במצוותיך יעו"ש, והיינו כי עי"ז התורה שבנגלה שהוא בחי' תורה בכה, זוכים להשגת השכל שבכל דבר שהוא בחי' פנימיות התורה].

ואה"כ קרי"ש שהוא קבלת עול מלכות שמים, שזה עיקר בחי' הני' שהוא בחי' מלכות, ובפשימות היינו קבלת עומ"ש, אמנם בזה עצמו יש שני בחינות, שמע, וברוך שם, בחי' ייחודא עילאה וייחודא תתאה כמובא [ועיין ליקו"מ סי' יא], כי שמע הוא בחינת ייחודא עילאה שהוא בחי' ההשגה של השכל שבכל דבר, בחי' ד' אחד, שהכל אלקות ופנימיות, וברוך שם הוא בחי' הקבלת עול גם למטה, בעת החושך וההעלמה, בחי' כבוד מלכותו לעולם ועד, בכל ההעלמות, שתמיד יש כבוד מלכותו, כי אנו מאמינים שבכל דבר יש פנימיות, גם כשאנו מאיר לנו בשכל ובדעת, וזהו שם כבוד מלכותו, מלכותו דייקא, כי זהו בחי' מלכות שהוא בחי' הני', אבל שמע הוא בחי' הח', וע"כ העיקר הוא להאריך בח' דאחד כמובא.

ואה"כ באמת ויציב מזכירים באריכות גדולת ישראל ועוצם חסדי הבורא וגדולתו, והחן והחשיבות האמיתי של תורה ומצוות, בבחי' אשרי איש שישמע למצוותיך ותורתך ודברך ישים על ליבו, וכל כל הברכה סובב והולך על מה שהשי"ת עוזר תמיד לישראל והוא מגן ומושיע להם בכל דור ודור כי הם עיקר החן והחשיבות בעולם והם בחי' ידידים ואהובים.

שמונה עשרה

ואחר כל זה שעוררנו כ"כ את בחי' החן, עומדים להתפלל שמו"ע, כי עכשיו הוא עת רצון גדולה והתפילות מתקבלים מאוד, אמנם גם בשמו"ע עצמו חוזרים ומזכירים גדולת הבורא בג' ברכות ראשונות, שהוא בחי' סדור שבהו

של מקום קודם בקשת צרכיו, שהוא ג"כ בבחי' זו של ההעלאת החן, כי עיקר החן הוא ע"י מה שמעלים את החן כבריאיה ע"י שמכירים בגדולת הבורא יתברך וע"י מתקבלים התפילות וכמוכן מכללות המאמר, וע"כ מסדרים שבוהו של מקום בג' ברכות ראשונות שהוא בחי' גדולת הבורא ומעלת ישראל שהם בני אברהם יצחק ויעקב וע"כ הם עיקר החן והחשיבות.

ואח"כ מבקשים כל הבקשות, ומתחילים בבקשת הדעת כי זה עיקר האדם כי אם אין לאדם דעת ושכל הרי הוא כסיל החפץ רק בהתגלות ליבו וע"י מתגבר עליו מאוד היצר הרע וכמבואר בפנים, ואח"כ מבקשים 'השיבנו אבינו לתורתך, וקרבנו מלכנו לעבודתך', כי ע"י התורה זוכים לקבלת התפילות, ואח"כ 'והחזירנו בתשובה שלמה לפניך' שהוא ההתכוננות בשכל של כל דבר שבזה הדם עומד כל הזמן לפני השי"ת, ואח"כ יכולים לבקש על סליחת העוונות כי עכ"פ אינו חפץ בכסילות שהוא שורש החטאים, ואח"כ מבקשים על שאר הצרכים, ראה בענייניו, רפאנו, ברח עלינו, ואח"כ כל הבקשות הם על החן הקדושה שנפל בעולם, ומבקשים על כל פרטי הגאולה שאז יתגלה החן והחשיבות האמיתי בעולם.

ואח"כ ג' ברכות אחרונות הם בחי' עבד שקיבל פרס מרבו ונפטר והולך לו [כברכות לד' ע"א] כי אחר שנתגלה כ"כ החן אין רוצים לעזוב מצב זה, וע"כ כל הג' ברכות אחרונות הם בחי' ריצוי ופיוס של חן, שזה בחי' רצה שמבקשים על הרצון בעבודה, ואח"כ מודים שהוא הודאה על הסדי ד' עמנו שהוא ג"כ בחי' ריצוי של חן, וכן שים שלום כולו סובב והולך על ההארת פנים שהוא בחי' החן.

סיום התפילה

אחר כך נופלים על פניהם להתהנן, כי הוא עת רצון גדול מחמת שנתעורר בחי' החן, ואולי זהו בחינת "תחנון", לשון חן, ובשני חמישי מאריכים בתחנונים ותפילות על נפילת החן והחשיבות של ישראל בגלות, וכמו כן קוראים בתורה כדי שלא לעבור ג' ימים בלא תורה [כמובא בב"ק פב ע"א] כי עיקר החן הוא ע"י התורה ולכן הקפידו מאוד שלא יעבור ג' ימים בלא תורה, וכמו כן קדושה דסדרא עניינו כדי שיעסקו כל ישראל בתורה יחד וזה עיקר מעלתו [כמבואר ברש"י בסוטה מט ע"א], ומבואר שם שהמעלה הוא כמה שהוא תורה של כל ישראל ושיש בו קדושת השם, היינו בחי' החן והחשיבות האמיתי, וע"כ אז הוא עת רצון גדול כי מתעורר החן, וע"כ מאריכים בכמה פסוקים של בקשה ובכמה תפילות נוראות.

אח"כ אומרים שיר של יום, להמשיך בחי' החן של שבת לששת ימי החול, כי עיקר החן מתעורר בשבת, ואח"כ אומרים שוב קטורת כדי להכריח הקליפות, כי הקליפות מתקנאים בנו על מה שמתעורר החן והחשיבות האמיתי של ישראל, וע"כ הם מנסים לקטר ולעורר נסיונות, וע"כ אומרים קטורת שבזה מכניעים כח הקליפות, וכמו"כ מונח בעניין הקטורת סיוע לכל היום להתגבר כנגד היצה"ר, כי הקטורת מגלה יש אלקות אפילו למטה במקום הסמ"א [שזה עניין י"א סממני הקטורת להוציא הניצוצות מבין הסמ"א כמובא], כי מתגלה שיש שכל ופנימיות בכל דבר, ומסיימים בעלינו לשבח שהוא שבה נורא על גדולת הבורא וגדולת ישראל כדי להמשיך בחי' החן והחשיבות האמיתי לכל היום כולו.

תפילת מנחה

אמרו הו"ל [בברכות דף ו ע"ב] 'לעולם יהא זהיר אדם בתפילת המנחה, כי אז מתחלת השמש להעריב והוא התחלה של הסתרה שהוא בחי' נ', אבל באמת דייקא זה הוא השורש וההתחלה של היום הבא, [וכמו שמאריך בזה מוהרנ"ת בהל' תפילת המנחה], כי ההסתרה והחושך שהוא בחי' נ', הוא עצמו היסוד והבסיס להארת היום אח"כ שהוא בחי' ה', וע"כ צריך להיזהר מאוד בתפילת המנחה.

תפילת ערבית

כבר נתבאר [בעבודת היום בסדר הלילה] שהלילה הוא בחי' נ' כלפי היום שהוא בחי' ה' [וכמבואר בהדיא בפנים שהח' הוא בחי' שמש והנ' הוא בחי'

לבנה], וע"כ כל תפילת מעריב סובב והולך על האמונה גם בשעת החושך, ומתחילים בהודאה גם על הערב והחושך שזה בחי' ברכת המעריב ערבים, ואח"כ אהבת עולם וכו', שמדגישים שהאהבה היא לעולם, גם בעת החושך וההסתרה, ואח"כ קרי"ש של ערבית שהוא בחי' קבלת עומ"ש גם בעת החושך, שכו"ה הוא בחי' נ' שהוא בחי' מלכות, וכן ברכת אמת ואמונה סובבת והולכת על עניין זה השי"ת עמנו גם בכל הגלויות ולא נתן למוט רגלנו ונפרע לנו מצרנו, ומבקשים ופרוש עלינו סוכת שלומך שיגן עלינו בחי' סוכה שהוא מגן על האדם גם במקום החושך [וכמו שמבאר בזה מוהרנ"ת בהל' ר"ה ה"ד].

תפילות שבת

הנה שבת הוא זמן שמאיר ביותר בחי' החן והחשיבות של ישראל, כי ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם, ולא נתתו ד' אלקינו לגויי הארצות וכו' כי לעמך ישראל נתתו באהבה' וכו' [ויעו' עוד ביקרא דשבתא], כי אז מאיר החן והחשיבות האמיתי של גדולת הבורא יתברך בעולם, כי מתגלה שכל העולם הוא אלקותו יתברך, וע"כ ככניסת השבת מאריכים במזמורים כולם סובבים והולכים על גדולת הבורא יתברך, אשר בידו מחקרי ארץ ותועפות הרים לו, אשר לו הים והוא עשהו, כי הכל פנימיות ושכל נפלא, וכן כל שאר המזמורים, וכמו כן מוזכר הרבה גדולת ומעלת ישראל, ואנחנו עם מרעיתו' וכו', ועוד הרבה כי הא בהא תליא.

ומ"מ כל הארה של בחי' הח' מוכרח להקדים אליה הצמצום וההסתרה שהוא בחי' נ', וזה מה שמזכירים 'בעמוד ענן ידבר עליהם', כי כל ההשגות בהכרח שיקדם להם בחי' עמוד ענן שהוא בחי' חושך וצמצום, וזה בחי' 'ארבעים שנה אקוט בדור וכו' והם לא ידעו דרכי', כי לא ידעו שבהכרח קודם השגת האור של ארץ ישראל שהוא בחי' ח', מוכרח לקדם החושך שהוא בחי' שנות המדבר, ועל כן 'אשר נשבעתי וכו' אם יבואו אל מנוחת, כי אי אפשר לבוא על המנוחה והנחלה רק ע"י החושך שקודם לו, שהוא בחי' הנ' שקודם לח'.

וכן כיום השבת מוסיפים הרבה מזמורים שכולם סובבים והולכים על גדולת הבורא יתברך וגדולת ישראל, כי אז מאיר ביותר החן והחשיבות האמיתי וכנ"ל.

תפילת ראש הודש

ראש הודש הוא יום התחדשות הלבנה, כי ישראל מונין ללבנה, כי יודעים שאי אפשר לבוא לבחי' השגת השכל רק ע"י בחי' לבנה, דלית לה מגרמה כלום [משא"כ העכו"ם מונין להמה, כי הושבים שהם כבר מבינים הכל בשלימות, וע"כ אינם זוכים לעולם להשגת השכל], וע"כ אז מתעורר בפרשות בחי' החן, כי עיקר החן מתעורר ע"י האתערותא דלתתא של בחי' נ'.

וע"כ אומרים אז הלל שכולו סובב והולך על עניין זה של החן והחשיבות האמיתי, [וכמו שנתבאר באריכות בעניין הנוכה], וכן קוראים בתורה כי עיקר החן והחשיבות הוא ע"י התורה וכמבואר בפנים, וכן אומרים מזמור ברכי נפשי שכולו סובב והולך על גדולת הבורא שמתגלה בכל פרטי הבריאה, כי יש שכל ופנימיות נפלא בכל פרט ופרט מפרטי הבריאה.

עניין עשרה בטבת והילולת מוהרנ"ת עפ"י תורה זו

(א) הנה בעשרה בטבת התחיל המצור על ירושלים שזה היה התחלת הפורענות של חורבן בית המקדש כמובא, וע"כ הוא המור מאוד, ופנימיות העניין כי בזה התחיל נפילת החן והחשיבות של ישראל, כי המצור הוא בחי' הכנעת כבודם של ישראל ובוזה התחיל להיכנע החן והחשיבות שלהם.

(ב) והנה ג' צרות נעשו באלו הג' ימים, בח' טבת נכתבה התורה יונית, ובט' מת עזרא הסופר, וכו' התחיל המצור, ובאמת כולם הם עניין זה של נפילת החן והחשיבות, כי עניין כתיבת התורה יונית, עיקר העניין הוא מה שבזה אין את כל הסודות והפנימיות, ובוזה נראה כאילו אין בתורה סודות ופנימיות, וזה עצמו עיקר נפילת החן והחשיבות, וכן עזרא הסופר היה לו כח להאיר את החן והחשיבות של ישראל אפילו בגלות, עד שהיה לו כח להחזירם בתשובה כי הרבה נפלו אז ונשו נשים נכריות כי נפל החן והחשיבות של ישראל, ועזרא

הסופר האיר להם עוצם מעלת ישראל עד שהחזירם בתשובה, וע"כ מה שמת עזרא הסופר הוא בחי' נפילת ההון והחשיבות כי עכשיו אין מי שיאיר כל זה, והמצור הוא עיקר נפילת ההון והחשיבות וכנ"ל.

ג) וביום זה נלכ"ע גאון עוזינו מוהרנ"ת, שעיקר עניינו להאיר בחי' ההון והחשיבות של ישראל, אפילו של הרחוקים מאוד, כי מוהרנ"ת מגלה את עוצם ההון של כל אחד מישראל, וכמו"כ כל דברי מוהרנ"ת סובבים על עניין זה של השכל והפנימיות בכל דבר, ובאמת הא בהא תליא כי כפי מה שמעלים את ההון של הבריאה שהוא בחי' גילוי הפנימיות והשכל של כל דבר, כך מתגלה ההון והחשיבות של ישראל וכמוכ"כ בפנים.

עלייתו לארץ ישראל

מגיל שמונה עשרה בערך החל מוהר"ן להתפרסם בסביבתו לאיש קדוש ומורם מעם¹, ומאז התחילו להתקרב אליו תלמידים רבים, וביניהם צדיקים ועובדי ה' שהלך כבר התפרסמו בזכות עצמם, כמו המגיד רבי יקותיאל מטירווויצא שהיה צדיק מפורסם בדורו והתקרב למוהר"ן שהיה אברך צעיר כאשר הוא עצמו היה מבוגר בשנים ומפורסם², ורבי יודל מודאשיב שהיה עובד ה' ומקובל ידוע בעירו, ועוד רבים³.

בשנת תקנ"ה נסע לארץ ישראל, ומעט קודם הנסיעה לארץ ישראל נסע לעיר קמניץ, ונסיעה זו היתה פליאה גדולה ולא נודע לאף אחד מהו טעמה⁴. בהמשך חייו היו לו עוד נסיעות מסתוריות לכמה וכמה ערים, כמו נאורויטש וזאמלאב ודוכנא ובראד ולמברג, ועל כל הנסיעות האלו רמו שיש בהם מודי מודות ועניינים של תיקונים נפלאים⁵.

בשנת תקנ"ה בערב פסח יצא מוהר"ן מהמקוה ואמר לאיש שהיה עמו שבדאי בשנה זו יזכה להיות בארץ ישראל, ואמר: 'אני רוצה לנסוע לארץ ישראל, ואני יודע גדול המניעות והעיוכים שיהיו לי על זה בלי שיעור וערך. אך כל זמן שהנשמה בקרבי, כל זמן שיהיה לי רוח חיים באפי, אמסור נפשי ואסע בכל כחי לשם, וכל עוד נפשי בי אסע

¹ המעשה שגם לפרסומו מובא כוכבי אור (אנשי מוהר"ן אות מז) וז"ל: 'כשהיה אדמו"ר זצ"ל סמוך עוד על שלחן חותנו רבי אפרים ז"ל בכפר הוסיאטין, והגיע לחתונתו יום היארצייט של אביו, ונסע לאלכסנדרערוויקא הסמוך לשם ולקח אתו את אדמו"ר זצ"ל, וכשבאו לבית המדרש ובני הנעורים דשם כאשר ראו את אדמו"ר זצ"ל בפעם הראשון אזי הוטב בעיניהם מאד לכנסו עמו בדברים, אך לא ידעו מהיכן להתחיל, ואחר התפילה נתן להם הרב אפרים ז"ל יין ישן כנהוג, ובקשו בני הנעורים מרבי אפרים הנ"ל שיצווה להתנו הוא אדמו"ר זצ"ל שילמד פרק משניות, וכן עשה, והפך עצמו פניו אל כותל המזרח ולקח משניות והניח על הסטענדער ולמד, ויתמחה בלימוד עד בוש, והבני הנעורים המתונו עד שיסיים לימודו למען ישתו היי"ש ועל ידי זה ישתו לחיים, גם לאדמו"ר זצ"ל, וממילא יהיה להם שייכות לכנסו עמו בדברים, וכשראו שהוא מתמחה הרבה בלימודו בקשו את הרב רבי אפרים שיאמר לו שיסיים הלימוד, ונתה אדמו"ר את ידו על פני חותנו ויתעלף, והתחילו להקיצו, וכשהקיץ שאלו אותו מה היה לז' והשיב להם: כשנטה אדמו"ר זצ"ל את ידו על פניו ראה את המנוחה שהיה לו יארצייט אחריו עומד לנגדו, ואמר לו: 'לחתן כזה אומרים שילמד משניות? ונתפחד ויתעלף. המה ראו כן תמהו מאד, ומן אז והלאה נתפרסם שם אדמו"ר זצ"ל שהוא מצדיקי הדור, והתחילו לנסוע אליו כמה אנשים ונתקברו על ידו לעבודת השם יתברך'.

² כפי המקובל היה מגיד בכשמונים עיירות, ובאחת המהדורות של סידור הרב בעל התניא נמצאת הסכמה שלקח ממנו.

³ ראה פירוט חלקי של תלמידי מוהר"ן בספר כוכבי אור חלק אנשי מוהר"ן אותיות ז-ל. וראה בספר חיי מוהר"ן אות שלג: 'אמר המעתיק (הוא רבי נחמן אב"ד טשעהרין שהדפיס את הספר בשנת תרל"ד עם כמה הוספות), שמעתי שפעם אחת היה הרב הצדיק הקדוש מברדיטשוב במיראוויצע, ובשעה שהיה מיסב על הסעדה עם קהל עם ועדה גדולה, הפליג מאד במעלת קדושת רבינו זכרוננו לברכה מצד עצמו, לבד מגודל קדושת זכות אבותיו זכרונם לברכה. ואחר כך הפליג מאד במעלת המקורבים של רבינו זכרוננו לברכה, ואמר, שהוא יודע שרובם ככולם הם לומדים מופלגים, יראים ושלמים ואנשי מעשה וכו'. ואז אמר על הרב רבי נתן זכרוננו לברכה שהוא צדיק'.

⁴ שבחי הר"ן א-ד, חיי מוהר"ן קבט-קלא, ראה שם פרטים נוספים.

⁵ ראה באריכות חיי מוהר"ן אות קנא ואילך.

ועיקר האופן שזכה לזה הוא ע"י מה שהיה בכחי' לבנה לגמרי, שביטל עצמו בתכלית הביטול לרביז"ל שהוא בחי' אור השמש, ועי"ז נכלל בחי' הלבנה שלו שהוא בחי' נ' בבחי' החמה שהוא בחי' ה' ונעשה הן, וע"כ היה לו כח לגלות את ההון של ישראל ואת ההון של כל פרטי הבריאה [ויעו] בביאור הליקוטים שע"כ שמו של רביז"ל ושמו של מוהרנ"ת מורכה משני נ', ובשם רביז"ל יש אותיות "מח" שהוא בחי' הארת הדעת, ובשם מוהרנ"ת יש אות ת' שהוא בחי' החקיקה והרשימה של ההון, יעו"ש.

לשם, וה' הטוב בעיניו יעשה. ועוד אמר: 'על כל פסיעה ופסיעה של נסיעת ארץ ישראל יהיה לי מסירות נפש'. ובי"ח אייר יצא מביתו עם מלוה אחד בדרך לארץ ישראל⁶.

ואכן, נסיעה זו היתה כרוכה בקשיים וסכנות רבות, ומה גם שהיתה זו תקופת מלחמה בארץ ישראל והדרכים לארץ ישראל היו בחוקת סכנה גדולה, והרבה הרפתקאות עברו על מוהר"ן ומלוהו עד שזכו לדרך על אדמת חיפה בלילה של ערב ראש השנה⁷. מעם רצונו החזק להגיע לארץ ישראל במסירות נפש של ממש לא נודע לאיש, ואמר שתיכף כשהלך ארבע אמות בארץ ישראל פעל מיד מה שרצה להשיג⁸.

ומיד לאחר ראש השנה רצה מוהר"ן לשוב לביתו, אך מלוהו רצה להמשיך לנסוע לכמה מקומות בארץ ישראל, והתעכבו שם עוד כמה חדשים, ובחזרתם עברו עליהם גם כן הרבה סכנות ונעשו להם ניסים רבים, עד שזכה לשוב לביתו בשלום לאחר חג השבועות של שנת תקנ"ט⁹.

ומאז ועד סוף ימיו היתה לו שמחה גדולה על כך שזכה להיות בארץ ישראל, ואף בסוף ימיו הדיח את עצמו בזה שזכה להיות בארץ ישראל¹⁰.

על השינוי שחל בחיי מוהר"ן בין קודם ארץ ישראל לאחר ארץ ישראל כתב מוהרנ"ת בהקדמתו לליקוטי מוהר"ן:

ז'ביותר על הכל נתעלה ונתקדש בקדושה נוראה ועצומה על ידי קדושת ארץ ישראל, אשר השליך נפשו מנגד ונסע לארץ הקדושה בשעת מלחמה, שהיו תוקף מלחמות קשות וחזקות באותן המדינות. וכמה וכמה הרפתקאות דערו עליו באותו הדרך. ה' צדיק יבחן כפשתני הוזה וכו', כי הקיפו עליו או באותן הימים כמה מיני צרות וסכנות תכופות ורצופות, צרת הדבר רהמנא לצלן שהיה או באותה המדינה, ותוקף רעש המלחמה שלא היו בטוחים בחייהם יום אחד, ושאר מיני הרפתקאות קשות כגוף ונפש וממון אשר אי אפשר לבאר בכתב. והשם יתברך ברחמיו נתן לו כח ברזל לסכול כל זה וכו', עד אשר זכה לעבור בשלום, ונכנס לארץ ישראל ויצא ובא בשלום בלי פגע. וזכה למה שזכה באתגליא ובאתכסיא. כי מלבד הנסתרות לה' אלקינו מה שזכה על ידי ארץ ישראל לדברים נעלמים מעין כל חי, גם באתגליא ראו ראינו כי היה ה' עמו, כי התורה שגילה אחר ארץ ישראל, בכמה מעלות עד אין שיעור נתעלית ושנבה מהתורה שגילה מקודם, אם אמנם גם מקודם תורתו הקדושה האירה פני תבל נוראות נפלאותה, נפלאים דברי תורתו גם מאז ומקדם, אולם כי גבהו שמים מארץ כן גבהו דרכי תורתו שגילה לאחר ארץ ישראל. מדרכי תורתו שגילה מקודם, כאשר שמענו מפיו הקדוש בפירוש כמה פעמים. וכל הספר הזה [ליקוטי מוהר"ן] רובו ככולו הוא מהתורה שגילה לאחר שהיה בארץ ישראל, ולא נמצא בו מהתורות של קודם ארץ ישראל כי אם מעט מזעיר, שנים או שלשה עלין לדוגמא.

קו 'המקורבים' - חניכי הישיבות בני התורה
המקורבים לאורו של רביה"ק מוהר"ן מברסלב:
077-31-40-331
שמעו ותחי נפשכם !!

⁶ שבחי הר"ן ו-ז.
⁷ ראה באורך בשבחי הר"ן אותיות ז והלאה מה שעבר עליהם בנסיעה לארץ ישראל וחזרה.
⁸ שבחי הר"ן אות מז.
⁹ שבחי הר"ן אות כז.
¹⁰ שבחי הר"ן אות כה.